

	3. Домашнє завдання.	30 с.	розгинання рук у ліктьовому суглобі, стрибки зі скакалкою (3x10 р.).
	4. Організований вихід зі стадіону (залу)		Під контролем учителя.

Висновки. Модель професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури в процесі проведення занять зі спортивних ігор (навчальна практика) відображає мету, завдання, етапи,

принципи, умови, зміст цього процесу та його результат – професійну готовність студентів до майбутньої педагогічної діяльності.

Література

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. – М.: ФиС, 1978. – 232 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2-х кн. – Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: Навч.-метод. посібник. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.
3. Ведмеденко Б.Ф. Теоретичні основи і практика виховання молоді засобами фізичної культури. – К., 1993. – 264 с.
4. Матвеев Л.П. Теория и методика физического воспитания: Учебник для институтов физкультуры. – М.: Физкультура и спорт, 1991. – 543 с.
5. Спортивные игры и методика преподавания: Учебник для пед. фак. ин-тов физ. культ, // Под ред. Портных Ю.И., – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Физкультура и спорт, 1986. – 320 с., ил.
6. Пономарев Н.И. Основные понятия теории физического воспитания // Физическая культура в школе. – 1969. – № 6. – С. 6-9.
7. Цюсь А.В., Навроцький Е.М. Формування особистості в спорті // Збірник наукових праць III Міжнародної науково-практичної конференції „Фізична культура та здоровий спосіб життя”. – Вінниця: Бар, 1997. – С. 34-36.
8. Шиян Б.М., Папуша В.Г. Теорія фізичного виховання: Навчальний посібник для студентів факультетів фізичного виховання. – Тернопіль: Збруч, 2000. – 183 с.

СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Олена Піхтар

У статті виявлено специфіку розвитку музичного мислення особистості в контексті особистісно орієнтованого підходу. Розроблено компонентний склад методичної системи відповідно до концепції особистісно орієнтованої освіти;

досліджено принципи навчання, педагогічні умови, форми й методи розвитку музичного мислення майбутніх фахівців.

The specific character of personality's musical thinking in the context of a person-oriented approach is revealed in this article. The component analysis of the methodological system in accordance with the concept of a person-oriented education is developed; the principles of teaching, pedagogic conditions, forms and methods of future specialists' musical thinking formation are researched.

Практика музично-педагогічної роботи й сучасна динаміка соціального прогресу висувають жорсткі вимоги до компетентності, рівня саморегуляції музичного мислення, культури музиканта, а отже, й до рівня фахової підготовки студентів музичних спеціалізацій у мистецьких вищих навчальних закладах. Бажано, щоб майбутні фахівці соціокультурної сфери мали змогу активно застосовувати теоретичні знання для вирішення власних практичних завдань, гнучко перетворювали теоретичні знання в практичні, вільно оперували мистецькими знаннями й музично-виконавськими вміннями на рівні оволодіння методикою викладання. Тому спеціальна підготовка майбутніх музикантів має будуватися як комплексна цільова програма, орієнтована на певний результат – формування цілісної особистості сучасного фахівця, здатного творчо мислити й самостійно орієнтуватися в найрізноманітніших проблемних ситуаціях сучасності. Одним із вагомих чинників якісної підготовки студентів-музикантів є цілісне формування їхнього музичного мислення в умовах особистісно орієнтованого навчання.

Сутність нової освітньої парадигми полягає в зміщенні основного акценту із освоєння конкретних знань, умінь, навичок на творчу самореалізацію особистості кожного студента. Особистісно орієнтоване навчання спрямоване на особистісний розвиток вихованця, який, на думку

І.Якиманської, “первісно є суб’єктом пізнання”, а не стає ним, на “формування критичності, самостійності, ініціативи, творчості, прояву їх у мисленні, поведінці” [9; 9]. Вища школа в минулому теж мала на меті всебічний та гармонійний розвиток особистості студента-музиканта на основі виявлення його унікальності, але тільки під впливом цілеспрямованих дій викладачів. Така позиція призводить до послаблення творчої самостійності, ініціативи майбутніх музикантів, суперечить самій природі музичного образу, різноманітності виконавських уявлень. Найважливішим завданням музичної педагогіки стає розвиток особистості музиканта – майбутнього виконавця, викладача й просвітника, його суб’єктивно-творчої позиції, якісно нового погляду на розуміння власної професійної діяльності (від просвітництва до здійснення життєтворчої та культуротворчої місії). Особистісна орієнтація музичного мислення як діяльності спрямована на забезпечення творчої самореалізації особистісних функцій майбутнього музиканта.

Досліджуючи формування музичного мислення особи в процесі навчання, вчені-педагоги по-різному підходять до визначення змісту та структури цього поняття, характеризують теоретико-методичні засади його розвитку. Так, спираючись на концептуальні положення мистецтвознавства й музикознавства, пов’язані з вивченням музичного мислення, Н.Антонець [1] достатньо повно

розробила психолого-педагогічні умови розвитку виконавського мислення піаністів у ВНЗ в процесі проблемного навчання. Упровадження експериментальної програми музичного навчання з метою розвитку самостійності мислення майбутніх музикантів-виконавців розглядав А.Корженевський [5]. Л.Арчажнікова [2] вивчала проблему професійної спрямованості мислення вчителя музики під час інструментальної підготовки. Дослідження С.Олефір [7] присвячене специфіці виявлення характеру й структури музично-естетичного мислення майбутніх учителів музики в диригентсько-хоровій діяльності. Розвиток музичного мислення на інтонаційній основі в молодших школярів на уроках музики пропонує А.Заруба [4]. У своїй педагогічній концепції Ю.Шмалько [8] розвиває ідею взаємозв'язку музичного мислення та інтонуювання, і на цьому положенні ґрунтується дослідження музичного мислення учня-музиканта в процесі підбору на слух та імпровізації.

У свою чергу вітчизняна музична педагогіка вищої школи останніми роками збагатилася новими розробками з проблеми музичного мислення. Так, Л.Яковенко [10] розглядає художнє мислення як цілісну систему взаємопов'язаних компонентів (мотиваційного, змістового, операційного) й розробляє теоретичні та методичні аспекти проблеми формування художнього мислення майбутніх учителів засобами музики в умовах індивідуального навчання в класі основного музичного інструмента. Педагогічну інтерпретацію поняття "музичне мислення" пропонує Н.Мозгальова [6]. Вона визначає його як процес усвідомлення художніх образів у музиці, що характеризується узагальнено-аналітичним сприйняттям і відтворенням їх у музично-педагогічній діяльності вчителя. Розвиток музично-

виконавського мислення під час фортепіанної підготовки студентів у системі вищої музично-педагогічної освіти О.Бурська [3] трактує як усвідомлене оперування художньо-звуковими уявленнями (іманентними інтонаційно-композиційним та фактурно-клавіатурним ментальним моделям музики в процесі її осягнення та виконання).

Як бачимо, поза увагою дослідників залишається науково-методична розробка проблеми розвитку музичного мислення студентів у мистецьких вищих навчальних закладах на основі особистісно орієнтованого підходу. Тому **метою статті** є з'ясування специфіки розвитку музичного мислення студентів у контексті особистісно орієнтованої парадигми сучасної освіти.

Музичне мислення студентів – це творчо-пізнавальна діяльність, спрямована на усвідомлення художнього смислу образів мистецтва та їх відтворення в різних видах музичної діяльності. Мислення, яке розглядається в контексті вирішення специфічних завдань музичної професії, характеризується своїм специфічним предметним змістом, своїм понятійним апаратом, своїми засобами та прийомами. Музичне мислення майбутніх фахівців відзначається, в залежності від специфіки музичної діяльності, професійно значущими характеристиками – продуктивністю, самостійністю, інтелектуально-емоційною активністю, асоціативністю, гнучкістю, образною оригінальністю, конструктивністю, глибиною, швидкістю, критичністю, діалогічністю, антиконформізмом. Ефективність формування музичного мислення перебуває в прямій кореляційній залежності від розвиненості особистісних якостей і характеристик музичного мислення студентів. Але за яких умов можливі

процеси розвитку музичного мислення майбутніх музикантів-виконавців, музикантів-педагогів у цьому специфічному ракурсі?

Дослідження реального стану розвитку музичного мислення студентів, яке проводилося з 2003 року на базі Київського національного університету культури і мистецтв, Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв, показало, що стан сформованості музичного мислення майбутніх фахівців не відповідає вимогам сучасної вищої мистецької освіти. Було встановлено залежність між особистісною спрямованістю педагогічного процесу та рівнем розвитку музичного мислення студентів. У зв'язку з цим виникла потреба в методологічній переорієнтації фахової підготовки студентів музичних спеціалізацій мистецьких вищих навчальних закладів.

Із метою вдосконалення фахової підготовки студентів під час особистісно орієнтованого навчання, активізації їхньої мислительної і художньо-інтерпретаційної діяльності, забезпечення диверсифікації інтелектуальної сфери ми створили й практично реалізували методичну систему. Успішну реалізацію методичної системи забезпечувала сукупність взаємопов'язаних принципів навчання, педагогічних умов, форм та методів, які сприяють досягненню студентами високого рівня музичного мислення, емоційно-інтелектуальної культури, духовності.

Методичну систему формування музичного мислення майбутніх фахівців показано на схемі (рис. 1).

Відповідно до змодельованої методичної системи було проведено експериментальне дослідження, програма якого спрямована на вирішення завдань поетапного формування змістових і особистісних характеристик структурних компонентів (мотиваційно-емоційного, когнітивно-пізнавального, операційно-діяльнісного) музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів. Основні шляхи розвитку музичного мислення студентів:

- 1) упровадження в навчальний процес гуманістичної моделі фахової підготовки студентів, яка передбачає особистісно орієнтовані методи навчання;
- 2) розробка завдань творчого характеру, спрямованих на розвиток особистісних якостей, характеристик, креативних рис, особистісної спрямованості музичного мислення студентів;
- 3) дослідження музичного мислення студентів із позицій взаємозв'язку інтелектуального, емоційного й особистісного розвитку;
- 4) навчання "самогенного" мислення студентів із метою самопізнання й саморегулювання власних емоцій для енергетизування творчої музичної діяльності;
- 5) використання особистісно орієнтованих ситуацій, у процесі яких активізується творча музично-пізнавальна діяльність студентів;
- 6) упровадження інтегрованого спекурсу з розвитку музичного мислення студентів в інструментально-виконавській діяльності.

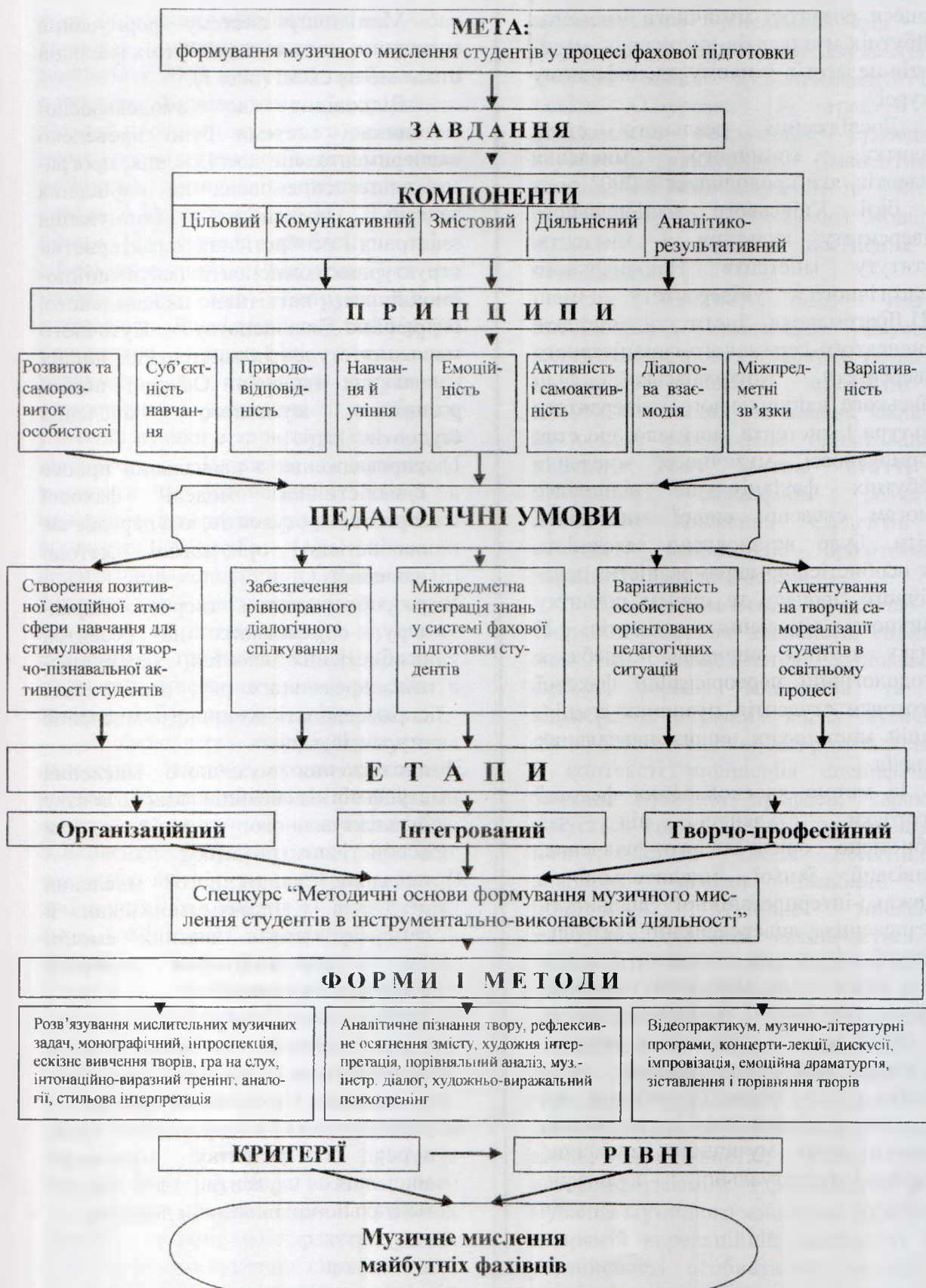

Рис. 1. Методична система формування музичного мислення студентів

На *першому (організаційному) етапі* методична система почала реалізовуватися цілісно: усі її компоненти були задіяні в комплексі. Використання сукупності взаємопов'язаних принципів і педагогічних умов відбувалося з початків дослідно-експериментальної роботи й мало наскрізний характер. Застосовувалися такі основні методи навчання: розв'язування мислительних музичних задач, монографічний, інтонаційно-виразний методи, "охудожнення" навчального процесу, "ідеальне проектування", інтроспекція, особистісно орієнтований тренінг, ескізне вивчення творів, аналогії, гра на слух, стильова інтерпретація, ділові ігри. Проблемні варіативні завдання поєднувалися із завданнями на логічне проектування музичної діяльності й розвитком музично-аналітичних умінь, інтелектуальної ініціативи, інтуїтивності музичного мислення. Шляхом доцільно підібраних музичних завдань ми активізували музично-пізнавальну діяльність студентів, розвивали творчо-пізнавальну самостійність, виробили вміння володіти мислительними операціями, необхідними для розв'язання навчальних проблем і задач у процесі художньо-інтерпретаційної діяльності студентів.

Розвиток на *першому етапі* особистісних якостей студентів (творча активність, емоційна чутливість до музики, рефлексія) сприяв розвиненості характеристик їхнього музичного мислення (образна оригінальність, інтелектуально-емоційна активність, асоціативність, метафоричність). Обов'язковою умовою творчих музичних завдань була рефлексивна діяльність студентів, наявність ситуації "художнього відкриття". Навчальним матеріалом для їхнього виконання були спеціально підібрані музичні твори, різні за жанрами й стилями (твори

Ф.Шопена, Ф.Мендельсона, М.Скорика, П.Бриля; естрадно-джазові композиції Дж.Гершвіна, О.Пітерсона, Г.Саська, О.Цфасмана, Дж.Шірінга, І.Якушенка; джазові транскрипції Г.Фіргіча, В.Полянського та ін.).

На *другому (інтегрованому) етапі* особлива увага приділялася розвитку мислительних операцій, диверсифікації інтелектуальної сфери студентів, реалізації міжпредметної інтеграції знань, які формувалися на базі професійно-орієнтованих дисциплін, інтегрованого спецкурсу "Методичні основи формування музичного мислення студентів в інструментально-виконавській діяльності", а також формуванню художньо-творчих умінь для осмисленої художньо-інтерпретаційної та імпровізаційної діяльності майбутніх фахівців. Основними завданнями реалізації методичної системи на цьому етапі були: забезпечити усвідомлення музичного мислення як предмета міждисциплінарного синтезу, розвивати інтегративні уміння для творчого засвоєння музичної інформації, для художньо-інтерпретаційної діяльності. Використовувались такі методи: аналітичне пізнання музичного твору, рефлексивне осягнення змісту, художньо-виразальний, порівняльний аналіз, художня інтерпретація, музично-інструментальний діалог, психотренінг. Зміст спецкурсу було виражено в темах проблемного характеру. Вони передбачають: участь кожного суб'єкта навчального процесу; усвідомлення та логічне обґрунтування власної позиції; ігровий характер; діалогічне спілкування; гнучкість і оригінальність у розв'язанні мислительних задач. Інструментальною одиницею була система варіативних творчих музичних завдань в умовах особистісно орієнтованих педагогічних ситуацій. Головним завданням ми вважали

оволодіння студентами різними видами аналізу музичних творів, серед яких основними є: структурно-смісловий, цілісний, діахронічний, виконавський, педагогічний. Студентам було запропоновано вести зошит “Міркування над художньою інтерпретацією музичного твору”. Такі особистісні якості, як ініціативність, кмітливість, емпатія, організованість, і характеристики музичного мислення (категоріальна гнучкість, конструктивність, глибина, швидкість) набули розвитку на цьому етапі.

Третій (творчо-професійний) етап було пов’язано з розвитком операційної сфери музичного мислення шляхом активізації логічних операцій і процесуальних характеристик музичного мислення студентів, зі створенням умов функціонування особистісної орієнтації музичного мислення в практичній професійній музичній діяльності. Завдання методичної системи – стимулювати творчу самореалізацію студентів, сформувати особистісну спрямованість музичного мислення – реалізоване в різних видах музичної діяльності студентів. У системі роботи основними методами навчання стали: зіставлення й порівняння, відеопрактикум, музично-літературні програми, концерти-лекції, дискусії, емоційна драматургія, імпровізація. Група вмінь включала елементи особистісно орієнтованих технологій педагогічної співтворчості: проектування творчих ситуацій, партнерська взаємодія, свобода вибору, спільний пошук, спрямованість музичного мислення на “смісловий обмін”, ситуація успіху, моделювання

творчої діяльності. Обговорення проблемних ситуацій, зафіксованих студентами під час проходження практики, використовувалося з метою впровадження результатів їхньої самостійної роботи, практичного застосування музично-теоретичних знань, розвитку професійних умінь. Це сприяло формуванню особистісних якостей (компетентності, артистизму, самокритичності, комунікативності, креативності) і характеристик музичного мислення (продуктивності, діалогічності, самостійності, антиконформізму).

Зафіксована наприкінці дослідно-експериментальної роботи успішність розвитку всіх компонентів музичного мислення студентів у мистецьких вищих навчальних закладах підтверджує педагогічну об’єктивну й суб’єктивну ефективність упровадження запропонованої методичної системи.

Таким чином, зі сказаного вище можна зробити висновки про те, що найперспективнішими в розвитку музичного мислення студентів є ті форми й методи особистісно орієнтованого навчання, які спонукають самостійно мислити, спрямовують музичне мислення студентів на активні продуктивні дії, творчу художньо-інтерпретаційну діяльність, креативність. Розроблена нами методична система, яка ґрунтується на принципах особистісно орієнтованого навчання, мала вплив на активізацію й цілісний розвиток музичного мислення студентів, тому її використання доцільне в процесі фахової підготовки студентів мистецьких вищих навчальних закладів.

Література

1. Антонец Н.П. Развитие художественно-образного мышления в процессе обучения (на материале форт. педагогики): Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02. – М., 1979. – 13 с.
2. Арчажникова Л.Г. Формирование профессиональной направленности мышления

- учителя музики // Инструментальная подготовка учителя музыки. – М.: СГПИ, 1984. – С. 14-17.
3. Бурська О.П. Феномен музично-виконавського мислення та особливості його формування у процесі навчально-репетиційної діяльності студентів // Наукові записки ВДПУ ім. М.Коцюбинського. Серія «Педагогіка і психологія». – Вип.8. – Вінниця: Гіпаніс, 2003. – С.121-125.
 4. Заруба А.В. Развитие интонационного мышления младших школьников на уроках музыки в общеобразовательной школе: Дис... канд. пед. наук: 13.00.02. – М., 1995. – 150 с.
 5. Корженевський А.Й. До питання про специфіку мислення музиканта-виконавця // Питання фортепіанної педагогіки та виконавства: Зб. статей. – К.: Муз. Україна, 1981. – С. 29-40.
 6. Мозгальова Н.Г. Проблема музичного мислення в теорії і практиці професійної освіти // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Вип.6. – К.: НПУ ім. Н.П. Драгоманова, 2001. – С. 45-52.
 7. Олефир С.А. Музыкальное мышление и его специфика в дирижерско-хоровой деятельности: Дис... канд. пед. наук. – М., 1995. – 179 с.
 8. Шмалько Ю.В. Формирование музыкального мышления учащегося-музиканта в процессе подбора по слуху и импровизации: Дис... канд. пед. наук. – М., 1998. – 134 с.
 9. Якиманская И.С. Технология личностно-ориентированного обучения в современной школе. – М.: Сентябрь, 2000. – 176 с.
 10. Яковенко Л.П. Педагогічні аспекти формування художнього мислення майбутніх музикантів-педагогів // Українська культура: минуле, сучасне та шляхи розвитку: Зб. наук. праць. – Рівне, 1994. – С.155-164.

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ПОЗИЦІЙ ВЗАЄМОДІЇ КУЛЬТУР

Раїса Гришкова

У статті йдеться про зміни в методиці навчання англійської мови, зумовлені переосмисленням ролі іноземних мов у міжкультурному спілкуванні.

The article is devoted to the changes in methods of teaching English caused by the new attitude towards the role of foreign languages in intercultural communication.

У процесі гуманізації та гуманітаризації навчання ставлення до вивчення іноземних мов у навчальних закладах різного типу та форми власності значно змінилось на краще, проте в більшості з них іноземна мова все ще вважається другорядним предметом. Жорстка, усталена схема традиційного підходу до навчання мови

у вищих навчальних закладах нефілологічного профілю не дає змоги вийти за межі звичного перекладу матеріалів зі спеціальності та звернутись до нових комунікативних чи інтенсивних методів навчання мови. На те є свої причини: недооцінювання ролі іноземної мови в період зміни економічної та політичної ситуації в